

Finansdepartementet

Skatte- och tullavdelningen

Förmån av tandvård – en promemoria

Förmån av tandvård

Sammanfattning

Utgångspunkten är att den offentliga finansieringen av tandvården skall ske i huvudsak inom ramen för den allmänna försäkringen och inte genom skattesystemet. Det förhållandet att vanlig svensk tandvård blivit skattefri är en inte avsedd konsekvens av nuvarande lagstiftning.

I promemorian föreslås därför att skattefriheten slopas för förmån av inte offentligt finansierad tandvård i Sverige. För att undvika ett kringgående föreslås även att skattefriheten för förmån av tandvård utomlands avskaffas. Som en konsekvens av ett slopande av skattefriheten för förmån av tandvård föreslås dessutom att avdragsförbudet för tandvårdsutgifter i inkomstslaget näringsverksamhet slopas.

1 Lagtext

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 18 § och 16 kap. 22 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

18 §

Förmån av hälso- och sjukvård *eller tandvård* skall inte tas upp om förmånen avser

- vård i Sverige som inte är offentligt finansierad, *och*

- vård utomlands.

Följande förmåner skall inte heller tas upp

- läkemedel vid vård utomlands,

- företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering,

- vaccination som betingas av tjänsten, och

- tandbehandling som har bedömts som nödvändig med hänsyn till tjänstens krav för försvarsmaktens submarina eller flygandepersonal och för andra med i huvudsak liknande arbetsförhållanden.

Förmån av hälso- och sjukvård skall inte tas upp om förmånen avser vård i Sverige som inte är offentligt finansierad *eller* vård utomlands.

16 kap.

22 §

Utgifter för sådan hälso- och sjukvård *eller tandvård* i Sverige som inte är offentligt finansierad får inte dras av. Utgifterna skall dock dras av om de avser en anställd, en enskild näringsidkare eller en delägare i ett svenskt handelsbolag som inte omfattas av den offentligt finansierade vården enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller någon annan svensk författning.

Utgifter för hälso- och sjukvård, *tandvård* och läkemedel utomlands skall dras av om de uppkommit vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands.

Utgifter för sådan hälso- och sjukvård i Sverige som inte är offentligt finansierad får inte dras av. Utgifterna skall dock dras av om de avser en anställd, en enskild näringsidkare eller en delägare i ett svenskt handelsbolag som inte omfattas av den offentligt finansierade vården enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller någon annan svensk författning.

Utgifter för hälso- och sjukvård och läkemedel utomlands skall dras av om de uppkommit vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 och tillämpas första gången vid 2005 års taxering.

2 Inledning

Löner, förmåner och alla andra inkomster som erhålls på grund av tjänst skall enligt huvudregeln tas upp till beskattning. Förmån av tandvård i Sverige är dock undantagen från beskattning om tandvården inte är offentligt finansierad, medan den är skattepliktig om den finansieras av allmänna medel. Med tandvård avses åtgärder för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan.

Som inte offentligt finansierad tandvård betraktas sådana fall där en tandläkare som är ansluten till försäkringskassan, i det enskilda fallet avstått från tandvårdsersättning från försäkringskassan.

Det förhållandet att förmån av vanlig svensk tandvård blivit skattefri är en inte avsedd konsekvens av nuvarande lagstiftning. Samtidigt kan skattefriheten även medföra ett betydande skattebortfall.

I denna promemoria lämnas förslag om ändringar i beskattningen av förmån av tandvård.

3 Historik och gällande skatteregler

Genom lagstiftning år 1946 infördes i kommunalskattelagen (1928:370) en undantagsbestämmelse som innebar att förmån av sjuk- eller tandvård inte skulle tas upp som intäkt. Skattefriheten var kopplad till vilka förmåner som statligt anställda erhöll. Förmån av sjukvård och tandvård som erhållits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gällde för anställda i statlig tjänst skulle tas upp som intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder. Begränsningen av skattefriheten tillkom för att förhindra missbruk beträffande skattskyldiga i familjeföretag eller anställda i ledande ställning.

Förmån av sjuk- eller tandvård var i likhet med alla andra förmåner som utgått på grund av tjänst i och för sig att betrakta som skattepliktig.

Motivet för skattefrihet var att beskattning skulle strida mot skatteförmågeprincipen i de fall sjukdomen varat någon längre tid.

Ett annat skäl var svårigheten att värdera förmånen. Det ansågs inte klart att det var värdet av själva vården som skulle beskattas om en skattskyldighet infördes. Det kanske i stället skulle vara en tänkt premie till en sjukförsäkring som skulle beskattas. Detta var ett naturligt synsätt före den allmänna sjukförsäkringens införande då det var vanligt förekommande med olika sjukförsäkringar.

Ett ytterligare skäl var att en beskattning skulle leda till ett administrativt merarbete för arbetsgivarna.

Den ursprungliga regleringen innebar alltså att sjukvårdsförmåner som statligt anställda hade i viss mån blev normgivande. Efter införandet av den allmänna sjukförsäkringen blev skillnaden i förmåner marginell mellan statligt anställda och andra utan egen privat sjukförsäkring.

Vid lagstiftning som genomfördes år 1987 bibehölls skattefriheten för sjukvårdsförmåner. Privat sjukvård ansågs förenad med värderingsproblem och vara så kostsam att den anställda ofta inte skulle ha valt det vårdalternativet om han själv varit tvungen att betala hela kostnaden (prop. 1987/88:52 s. 55). Vad gällde arbetsgivarens kostnader för den sjukvård som erbjudits de anställda ansågs dessa principiellt vara kostnader i verksamheten. Skattefriheten hos den anställda måste emellertid kopplas till en vägrad avdragsrätt hos arbetsgivaren för kostnader för privat sjukvård som inte ersattes via den allmänna försäkringen. Annars skulle skattefriheten leda till att den offentliga vårdens resurser urholkades och även bidra till ojämnheter i fördelningen av det totala utbudet av sjukvård (a. prop. s. 56).

I fråga om tandvård var läget annorlunda än för den egentliga sjukvården. Liksom för sjukvårdsförmåner skulle en jämförelse ske mellan förmånen och vad som gällde i statlig tjänst. Eftersom staten i allmänhet inte har erbjudit sina anställda tandvård har en sådan förmån i enskild tjänst i regel bedömts som skattepliktig. Någon ändring ansågs inte motiverad på denna punkt vid 1987 års översyn av reglerna. Med några få undantag beskattades därför förmån av tandvård. Förmånen värderades till patientavgiften. Ett av undantagen från beskattning avsåg ersättning för tandbehandling när behov av denna hade uppkommit och utförts under tjänsteförrättning utomlands.

På samma sätt som för hälso- och sjukvård i övrigt medgavs arbetsgivaren avdrag för kostnader för sådan tandvård för vilken ersättning betalades ut enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ersättning för sådana tandvårdskostnader som uppkommit vid insjuknande under tjänsteförrättning utomlands var också avdragsgill för arbetsgivaren. Avdrag fick inte göras för andra tandvårdskostnader.

Nu gällande regler fick sin utformning genom en lagändring år 1995 (prop. 1994/95:182, bet. 1994/95:SkU25, rskr. 1994/95:371). Det görs numera en skillnad mellan offentligt och inte offentligt finansierad vård. Skillnaden består i att förmån av offentligt finansierad vård skall tas upp till beskattning, i likhet med huvudregeln för förmåner, medan däremot förmån av inte offentligt finansierad vård undantas från beskattning. Undantaget infördes i dåvarande 32 § 3 b mom. kommunalskattelagen. Avdragsförbudet för arbetsgivarens kostnad för anställds förmån av inte offentligt finansierad tandvård finns kvar.

Samtidigt slopades villkoren om att insjuknandet skulle ha skett under tjänsteförrättning utomlands för att förmån av vård utomlands skulle vara skattefri. Som motiv anfördes förenklingskäl. Detta därför att skillnaderna när det gällde ersättning från den allmänna försäkringen för vård utomlands inte borde få styra skattereglerna (prop. 1994/95:182 s. 24 f.). Däremot inskränktes arbetsgivarens avdragsrätt för sådana vårdkostnader på så sätt att avdrag endast får göras när vårdkostnaderna uppkommer vid insjuknande under tjänstgöring utomlands. Utan en sådan inskränkning skulle nämligen öppnas för en möjlighet för avdragsgilla behandlingar utomlands.

Nuvarande regel om skattefrihet för tandvård återfinns i 11 kap. 18 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) och anger att förmån av hälso- och sjukvård eller tandvård inte skall tas upp om förmånen avser vård i Sverige som inte är offentligt finansierad, och vård utomlands.

Till arbetstagaren utbetald ersättning för inte offentligt finansierad vård får enligt 16 kap. 22 § inkomstskattelagen inte dras av i arbetsgivarens verksamhet. Enligt samma bestämmelse skall utgifter för vård dras av om de uppkommit vid insjuknande under tjänstgöring utomlands.

I skattelagstiftningen finns inte närmare angivet vad som avses med offentligt finansierad vård. I förarbetena (a. prop. s. 20) sägs emellertid att den offentligt finansierade vården bekostas av det allmänna genom bl.a. den allmänna försäkringen och andra offentliga finansieringssystem. Den inte offentligt finansierade vården ligger alltså utanför det offentliga finansieringssystemet och bekostas ofta genom privata sjukförsäkringar. I förarbetena anförs vidare att den inte offentligt finansierade vården är av begränsad omfattning (a. prop. s. 23).

Enligt praxis är tandvård inte offentligt finansierad om en tandläkare, som är anknuten till försäkringskassan, i det enskilda fallet har avstått från ersättning från försäkringskassan (RÅ 2002 ref. 2). I det aktuella fallet hade tandläkaren kommit överens med patientens arbetsgivare om att avstå från ersättning från försäkringskassan. Patientens arbetsgivare skulle stå för hela vårdkostnaden och kompensera sig med ett s.k. bruttolöneavdrag. Eftersom tandvården inte ansågs vara offentligt finansierad beskattades inte den anställde för förmånen.

4 Regler om tandvårdsersättning

Den allmänna tandvårdsförsäkringen från år 1974 innefattade bl.a. en åtgärdstaxa med reglerade arvoden för angivna åtgärder. Patientavgiften beräknades som en procentuell andel av det sammanlagda arvodet för behandlingen. Taxan var uppdelad i skilda avdelningar för tandläkare, tandhygienister, tandsköterskor samt för tandtekniska arbeten.

En reviderad taxa trädde i kraft den 1 februari 1987. Antalet åtgärder i tandvårdstaxan för tandläkare och tandtekniker blev färre och särskilda taxor infördes för tandhygienister och behöriga tandsköterskor. Taxans konstruktion var därefter i huvudsak oförändrad fram till hösten 1996, men höjningar av patientens kostnadsandel genomfördes vid flera tillfällen.

I oktober 1996 infördes en reviderad åtgärdstaxa. Antalet åtgärder begränsades kraftigt. Samtliga behandlingsmoment samlades under en åtgärdsrubrik med ett arvode. Man införde också en merkostnadsprincip enligt vilken patienten själv fick svara för kostnaden för vård utöver lägsta godtagbara standard.

Patienten betalade enligt de nya reglerna hela arvodet för behandlingen, inklusive kostnad för tandtekniskt arbete och material, upp till och med ett självriskbelopp som gällde för en behandlingsperiod på ett år. Självriskbeloppet var först 700 kronor. För behandlingarkostnader däröver lämnades försäkringsersättning med 35 procent upp till 13 500 kronor och med 70 procent för behandlingarkostnader över sistnämnda belopp. Kostnaden för ädla metaller eller för dentala gjutmetaller vid fast protetik ingick inte i arvoden utan betalades i sin helhet av patienten. Den 1 oktober 1997 höjdes självrisken till 1 300 kronor.

Sedan prisregleringen på vuxentandvård och specialisttandvård avskaffades den 1 januari 1999 bestäms i förordningen (1998:1337) om tandvårdstaxa numera i huvudsak endast vilken tandvård som berättigar till ersättning och storleken på den ersättning som lämnas från försäkringskassan för olika vårdåtgärder.

I lagen (1962:381) om allmän försäkring regleras vilka vårdgivare som är berättigade till ersättning för tandvård. Sådan vård som ges vid en folktandvårdsklinik eller vid en tandläkarhögskola som uppfyller vissa kriterier eller annars ges genom det allmännas försorg berättigar till ersättning från den allmänna försäkringen. Ersättning lämnas också om vården ges hos en enskild näringsidkare, ett bolag eller en annan juridisk person, under förutsättning att vårdgivaren är uppförd på en förteckning som upprättats av den allmänna försäkringskassan.

En vårdgivare som finns uppförd på en sådan förteckning hos försäkringskassan kan genom anmälan till kassan begära att bli avförd från förteckningen.

5 Överväganden och förslag

Promemorians förslag: Skattefriheten för förmån av inte offentligt finansierad tandvård i Sverige och av tandvård utomlands slopas.

Som en konsekvens slopas avdragsförbudet för tandvårdsutgifter i inkomstslaget näringsverksamhet.

Skälen för promemorians förslag: Grundprincipen för inkomstbeskattningen är att lön, förmån och annan ersättning som erhålls på grund av tjänst skall tas upp som intäkt. Om ersättningen för tjänsten ges ut i en näringsverksamhet skall kostnaden för denna dras av. Om en arbetsgivare alltså betalar tandvård för en anställd skall värdet av tandvården beskattas hos den anställde medan arbetsgivaren får göra avdrag med motsvarande belopp. Förmånen skall värderas till marknadsvärdet. Beskattningen av förmån av tandvård är emellertid begränsad till att avse tandvård i Sverige som är offentligt finansierad. Eftersom den tandvård som utförts under de senaste årtiondena väsentligen varit offentligt finansierad har i princip alla förmåner av tandvård beskattats.

Genom de principiella förändringarna i tandvårdsersättningen lämnas numera ett utrymme att välja om tandvården skall vara offentligt finansierad eller inte. Det ger möjlighet för anställda och arbetsgivare att använda sig av skattefriheten för inte offentligt finansierad tandvård för att uppnå oavsedda skattefördelar.

Skattefriheten för inte offentligt finansierad tandvård medför att det är förmånligt att byta ut en del av lönen mot en sådan förmån. På grund av marginaleffekten blir ett sådant byte mest förmånligt för personer vars inkomst ligger över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Ett skifte från lön till förmån lönar sig även för arbetsgivaren eftersom underlaget för arbetsgivaravgifterna då minskar.

I takt med att skattefriheten för förmån av inte offentligt finansierad tandvård blir mera känd kan det antas att antalet arbetsgivare och

anställda personer som utnyttjar skattefriheten kommer att öka. Det skattebortfall som blir resultatet av skattefriheten kompenseras inte i tillräcklig utsträckning av arbetsgivarens avdragsförbud för tandvårdsutgifter.

Eftersom bytet av lön mot skattefri förmån medför att tandvården blir billigare för den enskilde torde tandhälsan förvisso bli bättre. Detta gäller emellertid endast de personer som har en anställning. Andra personer i samhället som inte har en anställning har inte möjlighet att få motsvarande billigare tandvård. Skattebortfallet drabbar dock indirekt även dessa grupper.

Utgångspunkten måste därför vara att den offentliga finansieringen av tandvården skall ske i huvudsak inom ramen för den allmänna försäkringen och inte genom skattesystemet.

En lösning som kan övervägas för att komma tillrätta med de nuvarande inte avsedda effekterna är att all den tandvård som berättigar till ersättning från den allmänna försäkringen är att anse som offentligt finansierad. En sådan lösning fångar emellertid inte upp de fall där en tandläkare begär att bli avförd från försäkringskassans förteckning, och därmed inte längre skulle vara berättigad till ersättning från den allmänna försäkringen. En tandläkare som blivit avförd från förteckningen skulle kunna ägna sig åt att tillhandahålla endast tandvård där arbetsgivaren betalar hela den anställdes tandvårdskostnad. Förmån av sådan tandvård skulle då fortfarande vara skattefri.

Frågan är om särskilda skatteregler för inte offentligt finansierad tandvård är motiverade över huvud taget.

Av verksamhetsskäl torde det finnas endast ett mycket begränsat intresse hos en arbetsgivare att bekosta inte offentligt finansierad tandvård för sina anställda. I allmänhet torde det inte vara några problem att inom ramen för den offentligt finansierade tandvården erhålla vård vid en för både arbetsgivaren och den anställde passande tidpunkt.

Ytterst få tandläkare står utanför den allmänna försäkringens ersättningssystem, vilket medför att det inte finns några direkta svårigheter att värdera en tandvårdsförmån. Utan oskäligen konsekvenser kan en sådan förmån värderas till marknadsvärdet. Med detta avses det pris patienten hade fått betala på orten om han själv hade skaffat sig motsvarande tandvård mot kontant betalning, dvs. priset exklusive tandvårdsersättningen.

Frånvaron av egentliga verksamhetsskäl för arbetsgivaren att betala för de anställdas tandvård, oavsett om den är offentligt eller inte offentligt finansierad, liksom frånvaron av värderingsproblem medför att det är rimligt att förmån av all form av tandvård skall behandlas i enlighet med huvudregeln, dvs. att förmånen skall tas upp till beskattning. Undantaget från beskattning för förmån av inte offentligt finansierad tandvård i Sverige borde därför kunna slopas.

I konsekvens med att förmånen skall tas upp till beskattning hos den som åtnjuter den bör arbetsgivaren ha rätt till avdrag i näringsverksamheten för tandvårdsutgiften.

Enligt nu gällande regler är också förmån av tandvård utomlands skattefri. Skattefriheten för förmån av tandvård utomlands avser all tandvård oavsett hur den är finansierad. För att arbetsgivaren skall ha rätt

till avdrag för utgifter för sådan tandvård krävs dock att utgiften uppkommit vid insjuknande under tjänstgöring utomlands.

Utformningen av regeln gör det alltså möjligt för en arbetsgivare att tillhandahålla skattefri förmån av tandvård utomlands. Genom att utnyttja denna möjlighet kan en slopad skattefrihet för förmån av inte offentligt finansierad tandvård i Sverige kringgås. För att undvika en sådan konsekvens skulle en lösning kunna vara att göra skattefriheten för förmån av tandvård utomlands beroende av samma villkor som gäller för arbetsgivarens avdragsrätt. Det finns emellertid skäl som talar mot ett bibehållande av skattefriheten för tandvård utomlands.

Ett skäl är att det saknas anledning att skattemässigt gynna personer som på tjänsteresa utomlands drabbas av akuta tandvårdsbesvär, jämfört med personer på tjänsteresa i Sverige. Rättviseskäl talar alltså för ett slopande av skattefriheten för förmån av tandvård utomlands.

Ett annat skäl anknyter till principerna för beskattningen. Skattefriheten för förmån av utländsk vård motiverades med att skillnaderna när det gällde ersättning från den allmänna försäkringen för vård utomlands inte borde få styra skattereglerna. En förmån av sådan utländsk vård som berättigade till offentlig ersättning enligt förordningen (1994:2053) om vissa ersättningar i internationella förhållanden till landsting och kommuner från sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring, skulle kunna klassificeras som offentligt finansierad och därmed vara skattepliktig. Förmån av sådan utländsk vård som inte berättigade till ersättning från den allmänna försäkringen skulle däremot kunna klassificeras som inte offentligt finansierad och vara skattefri. Beskattningen skulle därmed kunna bli olika beroende på hur länderna sig emellan löser ersättningsfrågan. Av förenklings-skäl har därför förmån av vård utomlands undantagits från beskattning.

Om det i skattehänseende inte längre görs någon skillnad mellan offentligt och inte offentligt finansierad tandvård saknas nämnda förenklings-skäl för en skattefrihet för förmån av tandvård utomlands.

Övervägande skäl talar i stället för att skattefriheten för förmån av tandvård utomlands bör slopas. Som en konsekvens bör arbetsgivaren ha rätt till avdrag i näringsverksamheten för utgifter för sådan tandvård.

En slopad skattefrihet för tandvårdsförmåner innebär alltså att alla förmåner av tandvård beskattas. För förmån av svensk tandvård innebär detta ett återinförande av beskattningen som den såg ut före de principiella förändringarna i tandvårdsersättningen. Vad gäller förmån av tandvård utomlands talar både rättviseskäl och principiella skäl för ett slopande av skattefriheten.

Förslaget föranleder ändringar i 11 kap. 18 § och i 16 kap. 22 § inkomstskattelagen.

6 Ekonomiska effekter

Undantag från beskattning eller skattenedsättningar för vissa grupper undergräver principen om breda skattebaser och låga marginals-katter som var vägledande vid skattereformen. Ju mer omfattande undantagen blir desto mindre blir skatteunderlaget, vilket medför att högre

skattesatser krävs för att finansiera den offentliga verksamheten och de generella välfärdssystemen.

Det finns inga taxeringsstatistiska uppgifter för att beräkna hur stort skattebortfall som nuvarande obeskattade förmåner orsakar den offentliga sektorn. Ett slopande av skattefriheten för förmån av inte offentligt finansierad tandvård medför dock att man förhindrar det förväntade skattebortfall som ett utnyttjande av skattefriheten skulle innebära eller redan har inneburit. Förekomsten av skattefria tandvårdsförmåner är i dag inte större än att ett slopande av dem bedöms medföra endast försumbara budgeteffekter.

Den slopade skattefriheten för tandvårdsförmåner innebär en regelförenkling och medför inte någon ökad administrativ börda för företagen. Kostnaden för socialavgifter kommer emellertid att öka något för de relativt få arbetsgivare som i dag delvis ersätter sina anställda med tandvårdsförmåner.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

18 §

Paragrafen ändras på så sätt att ordet tandvård utgår. Därmed upphör skattefriheten för förmån av tandvård i Sverige som inte är offentligt finansierad och för förmån av tandvård utomlands. Skattefriheten för förmån av vård i Sverige gäller nu hälso- och sjukvård som inte är offentligt finansierad. Skattefriheten för förmån av vård utomlands gäller hälso- och sjukvård.

16 kap.

22 §

Ändringen består i att ordet tandvård utgår. Avdragsförbudet för utgifter för vård i Sverige gäller nu, med vissa undantag, hälso- och sjukvård som inte är offentligt finansierad. Avdragsförbudet för utgifter för vård utomlands gäller endast hälso- och sjukvård. Arbetsgivarens utgifter för tandvård betraktas som ordinära kostnader i verksamheten som i likhet med övriga driftkostnader är avdragsgilla vid beskattningen.